

עורך "העולם הזה" מנתח את המגמות הסמויות של הדיקטטור הסורי כלפי ישראל, אש"ף, חלוקת לבנון, העולם הערבי ושתי מעצמות העל

אסדרה

ארדיה שההוא שונע

ה איש עצמו מסמל את כל הסתירות האפשרויות. שמו אסדר — שפירושו "אריה". אבל על פי אופיו, הוא רומה יותר לשועל.

הוא מנהיג של מדינה, אשר בה מהווים המוסלמים הסונים את הרוב. אבל הוא עצמו שייך לכת קטנה, המהווה 7% במדינה. הוא מרבה בשם התחייה הסוציאליסטית, אבל הוא עומד בראש מישטר המוכיח יותר את הדיקטטורות הפאשיסטיות באירופה שבין שתי המלחמות.

כל התעמולה הרישמית של מישטר מבוססת על המילחמה בישראל. אך למעשה הוא השותף הנאמן ביותר של ישראל בעולם הערבי.

ב-1976 נכנס ללבנון בהסכמת ישראל, ולמעשה על פי הזמנתה. עכשיו הוא מנסה להגשים את חלומה של ישראל ולהשמיד את אש"ף כגוף פלסטיני עצמאי. וכפי שרמזה השבוע ממשלת ארצות-הברית, קיים למעשה הסכם אילם בין ישראל וסוריה לחלוקת לבנון, בניגוד למדיניות האמריקאית. כדי להבין את כל הסתירות האלה, יש לעמוד על מהותה של סוריה, ארץ שכולה תסכוכת של סתירות פנימיות. האסדר אלאסדר, האריה המדומה מזדמק, מסמל את כל הסתירות האלה.

● כולם נגד כולם

ה סתירה המהותית ביותר של סוריה היא הפער העצום שבין חולשת המדינה וגורל שאיפותיה ההיסטוריות.

כמפה המדינית הציבוענית תופסת סוריה מקום נרחב ומכובד. על פי השטח, זוהי מדינה מרשימה מאוד. היא גדולה מישראל כימעט פי 100 (185,180 קילומטרים מרובעים לעומת 20,700). אולם גודל זה מטעה לחלוטין. כמו מצריים, הגדולה ממונה פי שישה, סוריה ריקה ברובם מאדם. זוהי ארץ מידברית.

לעומת הפער העצום בשטח, פער האוכלוסין בין סוריה וישראל זעום ביותר. מיספר האוכלוסין של סוריה גדול רק פי שניים מאוכלוסיית ישראל. לאור הפער האדיר ברמת-החיים, בפיתוח טכנולוגי ובשאר המדדים של חברה מודרנית, נופלת החברה הסורית לאין שיעור מן החברה הישראלית. המדינה הנראית כה גדולה על המפה היא למעשה, מדינה קטנה, חלושה ודלה.

חולשה יסודית זו חמורה עוד הרבה יותר מזה המשתקפת בעובדות אלה. כי סוריה סובלת ממחלות כרוניות, שהן תוצאות הנתונים הגיאוגרפיים וההיסטוריים.

נגלל אופיה המידברי, סוריה מורכבת בעיקר מנאות-מידבר, המנותקות לגמרי זו מזו. כמה ערים גדולות מרוכזות בתוכן את החיים הסוריים. קיים בהן פטריטיזם מקומי חזק מאוד, והן שונאות זו את זו.

השינאה הגדולה ביותר שוררת בין שני המרכזים הגדולים: דמשק, הבירה המדינית וההיסטורית, וחלב, מרכז הכלכלה והמיסחר. מעולם לא היתה לבני-חלב חשק כלשהו לקבל פקודות מדרמשק, הרחוקה והשנואה. גם ערים אחרות, כמו חומס, אל-חמה, לטקיה וקאמישלי, הן בעלות ישות מקומית חזקה. כמחצית האוכלוסייה הסורית גרה בערים אלה.

כאילו לא די בסירוד גיאוגראפי-סביבולוגי זה, מבוזקת ומבוזרת סוריה גם על-ידי קווים דתיים.

רוב האוכלוסייה שייכת לפלג הסוני, החלק המסורתי של העולם המוסלמי. אולם הכת השיעית, העויינת את הסונים, מהווה מיעוט גדול מאוד, אחת הכתות הקיצוניות, שפרשו מן השיעה, היא כה העלאוויים (על שם עלי, חתן הנביא מוחמד), המהווה 7% מן האוכלוסייה, ושאליה שייך הנשיא אסדר. כאילו לא די בכך יש במדינה גם עדה דרווית, המהווה 2%, וגם הנוצרים מהווים בה 10%. אלה מפולגים בין כמה וכמה כתות, כשהרוב שייך לכנסייה היוונית-אורתודוקסית.

כל הכתות האלה מתרועעצות בגוף החברה הסורית, בשוק עוינות זו לזו.

וכאילו גם בזה לא די, חיי בצפון המדינה פלג של העם הכורדי, שהוא מוסלמי-סוני על פי דתו, אך בעל מוצא גזעי ולאומי שונה לחלוטין. הוא חרוד כרוח המדינית המשותפת לכל הכורדים, השואפים לאיחוד ולעצמאות.

לדמוקרטיה, כשהמאבק בין הפלגים מתועל למאבק בין מיפלגות. אולם מישטר זה התמוטט חיש-מהרה. המדינה ראתה שורה של הפיכות צבאיות, בקצב של אחת לשנה בממוצע, כאשר כל רודן חדש שוחט את קודמו ואת מקורביו, וממתין למותו בידי הכא בתור.

המוצא הסורי מן המצב הזה הוא מישטר של דיקטטורה נוקשה.

זוהי דיקטטורה סורית טיפוסית. היה צורך במיפלגה אחת, שתתאים לתפקיד זה, ושיש לה אחיזה רבה בצבא. או, ליתר דיוק: היה צורך בקבוצה צבאית, שתקבל לידה מיפלגה ותשלט כאמצעותה — על פי דגם המתאים יותר למיפלגה פאשיסטית מאשר למיפלגה קומוניסטית.

הפור נפל — לא במיקרה — על מיפלגת התחייה (אל-בעת) הסוציאליסטית, שהיא מהרורה נאמנה למדי של תנועת-התחייה הישראלית. זוהי מיפלגה הדוגלת בלאומנות קיצונית, באחדות מוחלטת של "האומה הערבית" — כלומר, בריכוז כל הערכים במדינה איחודית אחת, תוך העלמת כל הניגודים הגיאוגראפיים והרתיים.

לא במיקרה, היו מייסדיה ערבים נוצרים. מיפלגה זו מצאה אחיזה רבה בקרב הקצונה הסורית הצעירה, שמאסה בפילוג ובשחיתות. הם תפסו את השלטון, והקימו דיקטטורה חד-מיפלגתית.

אחרי מאבקי-כוח רבים עלה בקורבם האסדר אל-אסדר כשליט עליון, ולמעשה כשליט-יחיד. הוא מילא את עמדות-המפתח בבני עדתו העלאוויית, ורק עליהם הוא סומך. אחיו הוא ראש בוחות-הביטחון, תפקיד מרכזי בכל דיקטטורה.

העובדה שדווקא איש של ערתי-מיעוט קטנה הפך לשליט עליון במדינה רבת-עדות מלמדת הרבה על המצב בסוריה. כאשר החליטו בני-ישראל בפעם הראשונה להקים ממלכה, הם מסרו את תפקיד המלך לבן מישפחה בלתי-חשוכה כשכבט הקטן ביותר (שכבט בנימין). בחירת שאול בן-קיש כמלך הבטיחה שאף אחד מן השבטים הגדולים והחזקים לא ישתלט על מתחריו.

השלטת אסדר העלאווי בסוריה מבטיחה שהדיקטטור לא יהיה בן אחת משתי העדות הגדולות (סונים ושיעים), ואף לא בן אחת משתי הערים הגדולות (דמשק וחלב). האסדר אל-אסדר היה תחילה שרכיטחון, אחר-כך ראש-הממשלה, וכ-1971 נבחר כנשיא. הוא מכה בו ומנית כמוכ"ל מיפלגת הבעת'.

זוהי דיקטטורה חזקה, אכזרית, חסרת-מעצורים וחסרת-רחמים. אסדר ואנשיו מאמינים כי זוהי הדרך היחידה להצלת סוריה, ולמנוע את התפוררותה לגורמים.

מי שמתמרד, כמו האחים המסלמיים בעיר אל-חמה, מרוכב באכזריות איומה, תוך הריסת רובעים שלמים.

● מילחמה כתוצר לאומי

אך בעצם הקמת הדיקטטורה לא היה די כדי להבטיח את מעמדה של סוריה. גם כשהיא מאוחדת איכשהו, ולוא בכוח, אין סוריה מהווה אלא מדינה קטנה, חלושה ועניה.

אין לסוריה מה למכור. אין לה נפט, כמו לשכנתה ואיבתה, עיראק, שבה שולט דיקטטור סוני על הרוב השיעי. בשם פלג אחר של מיפלגת הבעת' לסוריה אין שום אוצרות-טבע ראויים לשמש. התוצר הלאומי שלה עלוב. על פי מישקלה הסגולי, סוריה היתה צריכה להיות חברה עלובה בליגה הערבית. אך יש לה משהו למכור.

הייצוא העיקרי של סוריה הוא אידיאולוגיה — והמילחמה בישראל.

לסוריה יש מסורת לאומית עתיקה ומפוארת. בשנת 661 קבע הח'ליף מועוויה לבית אומיה, אחד מגדולי השליטים בהיסטוריה של האיסלם, את דמשק כעיר-הבירה של האימפריה המוסלמית. אף שקמו לדמשק במרוצת הזמן מתחרות רבות אחרות, וביניהן בגדאד וקאהיר, היא עריין רואה את עצמה כבירה האמיתית של האיסלאם, מרכז הלאומיות הערבית.

אומנם, השיעים, חסידי הח'ליף עלי, לא הכירו מעולם בחוקיות מתחרה ויריבו הח'ליף בדמשק. יש משום פאראדוקס בכך שאל-אסדר, השייך לכת שיעית קיצונית ופורשת, מנצל עתה את המעמד ההיסטורי של דמשק הסונית כדי לפאר את סוריה כמרכז התחייה הערבית. אך אין זה משנה את העובדה כי מאז תקומת

הפילוג בין פלגי העם הסורי במישורים השונים — גיאוגראפיים, דתי, לאומי ומעמדי — הוא עובדת-יסוד של סוריה. הוא הפך אותה למדינה פגיעה, שהתפוררותה הפנימית מאיימת עליה בכל עת.

● הפיתרון: דיקטטורה

ב לבנון הסמוכה גרם הפילוג היסודי בין העדות והאיזורים הגיאוגראפיים להתפוררות אמיתית, שהביאה להתפרקות המדינה הלבנונית, למילחמת-אחים נוראה, לשרשרת בלתי-פסק של אסונות ויסורים, ולבסוף להתערבות כל שכניה — סוריה ממיזרח ומצפון וישראל מדרום.

אומנם ניסו הלבנונים, עם קבלת עצמאותם, להסדיר את הבעיות כיניהם באמצעות "אמנה לאומית", שחילקה את כל הזכויות במדינה על פי מפתח ערתי-נוקשה. אך פיתרון מלאכותי זה לא עמד במבחן הזמן. כיום אין המדינה הלבנונית קיימת, ונראה שאין כמעט איש בלבנון המצטער על כך כאמת. סוריה בחרה בדרך אחרת.

גם היא ניסתה תחילה, כמו לבנון, לקיים מישטר הדומה

עם ערפאת (והנשיא בוגדיין)

עם המלך ח'אלד מסעודיה